

"قلم زنی" صنعتی دیرپا و بالنده در اردبیل

ضربات چکش قلمزنان و ناله‌های صفحات مسی و برنجی از حدود ۴۰ سال قبل در گوش اردبیل طینی انداز شده و قصه کار و تولیدات این رشته از صنایع دستی، به اندازه حکایت‌های کوه‌کنی فرهاد، شیرین است.

به گزارش خبرنگار ایرنا استان اردبیل با داشتن ۳۰ هزار هنرمند در ۶ رشته فعال صنایع دستی، جزو استان‌های پیشرو در صنایع دستی است. چرم و ملیله اردبیل، معرق نمین، مرصع و معرق سنگ خلخال، گلیم عنبران، حاجیم، قالی، پالاز، ورنی، تراش شیشه، مسند بافی، سفالگری، چاقو سازی، کاشی معرق و قلم زنی از جمله صنایع دستی معروف استان اردبیل است.

حمایت‌های دولتی و مشارکت‌های مردمی در رونق صنایع دستی اردبیل دخیل است و به گفته معاون صنایع دستی اداره کل میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی اردبیل، این استان جزو استان‌های پیشرو کشور در جذب تسهیلات خوداستغالی صنایع دستی است به طوری که در سال گذشته ۷۰۰ میلیارد ریال تسهیلات به هنرمندان و فعالان این عرصه داده شده است.

توحید دلاور قوام با یادآوری نقش آموزش در توسعه و ترویج صنایع دستی استان گفت: سالانه بیش از ۲۰۰ نفر از دوره‌های آموزش صنایع دستی اداره کل میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی اردبیل بهره مند می‌شوند و بسیاری از محصولات صنایع دستی استان صادر می‌شود.

وی در ادامه بافت و تولید گلیم، حاجیم و ورنی، چرم و محصولات آن و قلم زنی و کار روی سنگ‌های قیمتی است را سه حوزه صنایع دستی استان عنوان کرد که از حیث شمار فعالان و هنرمندان و رونق اقتصادی استان حائز اهمیت هستند.

معاون اداره کل میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی استان اردبیل قلم زنی را از صنایع دستی خلاق و دارای پیشینه در استان اردبیل ذکر کرد و گفت: در شرایط اقتصادی فعلی جامعه، یکی از فعالترین رشته‌ها و مشاغل صنایع دستی در استان اردبیل، قلم زنی است و گروه‌ها و هنرمندان صاحب نامی در این عرصه فعال هستند.

قلم زنی؛ یادگار دوران صفویه

دلاور قوام ادامه داد: درب نقره ای مجموعه تاریخی و جهانی شیخ صفی الدین اردبیلی با امضای قلم زنی مرحوم امیرخان اردبیلی گواهی مستند بر قدمت دست کم ۴۰۰ تا ۵۰۰ ساله هنر و صنعت قلم زنی در این استان و به یادگار مانده از دوره صفویه است. این صنعت همچنان در اردبیل رونق دارد. آثار و تولیدات هنرمندان قلم زن این استان، نقوشی از آن دوره را با خود دارد و علاوه بر عرضه در داخل کشور به برخی کشورهای اروپایی و استرالیا صادر می‌شود.

وی افزود: بر اساس مطالعات علمی و باستانشناسی، هنر قلم زنی در اردبیل از گذشته‌های دور رواج داشته و حتی از این استان به بعضی مناطق دیگر ایران منتشر و منتقل شده است.

معاون صنایع دستی اداره کل میراث فرهنگی گردشگری و صنایع دستی استان اردبیل اضافه کرد: این رشته از صنایع دستی در حدود ۱۵ تا ۲۰ سال گذشته، مورد کم لطفی و در خطر انقراض قرار گرفته بود اما در سال‌های اخیر با همت و پیگیری و دوره‌های آموزشی اداره کل میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی اردبیل، رویش چهره‌های خلاق در این حوزه را شاهد هستیم.

دلاور قوام خاطرنشان کرد: پیشینه قابل توجه قلم زنی در استان اردبیل، بستری مناسب برای احیای این صنعت و هنر بوده است و امروز قلم زنی در این خطه به یکی از رشته‌های پرمخاطب تبدیل شده است.

تجلیل مسئولان اردبیل از قلم زنان بر جسته استان دلاور قوام درباره شرایط برگزاری نمایشگاه‌های فردی و جمعی برای فعالان صنایع دستی بخصوص رشته قلم زنی اظهار کرد: صلاحیت‌های فنی و حرفة‌ای، میزان و سابقه حضور در جشنواره‌ها و کسب نشان‌های ملی و بین‌المللی نظیر اخذ نشان از سازمان علمی آموزشی یونسکو از معیارهای لازم برای برگزاری نمایشگاه و حضور موثر در بازار فروش صنایع دستی است.

او به این نکته هم اشاره کرد که کسب نشان‌های ملی و بین‌المللی به طور مستقیم به قابلیت‌های هنری و حرفة ای هنرمندان صنایع دستی و قلم زنان بستگی دارد و اداره کل میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی اردبیل از همه هنرآفرینان و فعالان رشته ای صنایع دستی حمایت و استقبال می‌کند.

مانعی برای تولید و فروش نداریم

احمد عطایی که به همراه همسرش مهسا قنبرزاده از قلم زنان نامی استان اردبیل هستند درباره سابقه فعالیت مشترک خودشان گفت: از سال ۸۰ به قلم زنی بر روی مس و برنج مشغول هستیم و کارها و نقشهای سفارشی بر روی نقره را نیز انجام می‌دهیم و سبکهای کار ما سیاه قلم، برجسته، تالبوهای مشبک و ظروف مختلف است.

وی به وجود مشتریان هنر قلم زنی اردبیل از داخل و خارج کشور اشاره کرد و افزود: شمار مشتری‌ها در فصول گردشگری افزایش می‌یابد و من و همسرم علاوه بر کارگاه و محل عرضه صنایع دستی و قلم زنی، به آموخت این حرفه و هنر نیز مشغول هستیم و از سال ۹۲ تاکنون بیش از یک هزار و ۲۰۰ هنرجو از آموختگاه ما با پشتیبانی اداره کل میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی اردبیل گواهینامه مهارت دریافت کرده‌اند.

عواطی به شرکت خود و همسرش در بیش از ۳۰ نمایشگاه صنایع دستی داخلی، خارجی و تخصصی و یکبار حضور در جشنواره صنایع دستی ترکیه اشاره کرد و دریافت نشان یونسکو، هشت نشان ملی اصالت هنر، انتخاب به عنوان کارآفرین نمونه استان در سال ۱۴۰۲، انتخاب اثر نمونه صنایع دستی سال گذشته (چهره استاد سليم موذن زاده) و قلم زنی ۶۰ چهره از مفاخر استان اردبیل بر تابلوهای مسی و برنجی را از افتخارات خود برشمود.

این هنرمند صنایع دستی و استاد قلم زنی در اردبیل تصريح کرد: رشته قلم زنی در این استان در حال رشد و بالندگی است و در حوزه تولید، بازاریابی و عرضه تولیدات خود هیچ مانع و مشکلی نداریم و از حمایت‌های اداره کل میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی استان برخوردار هستیم.

□ غرفه صنایع دستی در اردبیل قلم زنی نیازمند بازاریابی است

حمد صمدی هنرمند قلم زن دیگر از اردبیل نیز در معرفی خود و کارها یش گفت: متولد ۱۳۷۱ و کارشناس مدیریت بازرگانی است و به فعالیت در کارگاه قلم زنی روی فلز و فروش نقره جات مشغول است و مهر یا نشان سلاطین صفوی و نقوش اسلامی بیشترین طرح‌های تولیدات او را شامل می‌شود.

وی ابزار کار قلم زنی را قلم های تخصصی، چکش، طرح ها و ایده های جذاب یا سفارشی و مهارت دانست و افزود: در بازاریابی و عرضه محصولات خود به حمایت و پشتیبانی نیاز دارد و با راه اندازی سایت فروش سعی در رفع مشکل دارد.

این هنرمند اردبیلی قلم زنی روی طروف مسی و برنجی و نقره جات، آینه شمعدانی، تابلوهای نقره و تولید سفارش‌های قلم زنی نظیر کوه سبلان و آرم هایی به سفارش برخی موسسات و بانک ها را از تولیدات خود عنوان کرد و گفت: شرایط اقتصادی برای ما نیز مشکل ایجاد کرده است و به عنوان مثال باید یک تابلو به طول یک متر و عرض ۶۶ سانتیمتر را حدود ۲۵۰ میلیون ریال بفروشیم تا صرفه داشته باشد.

آرش بیدقی که در حوزه بازاریابی و بازارسازی در اردبیل فعالیت می‌کند، معرفی و برنده‌سازی کارها و تولیدات هنرمندان قلم زن اردبیل را ضروری دانست و گفت: هر چند رشته یا صنعت قلم زنی در این استان در حال رشد و بالندگی است اما با توجه به پیش‌بینی‌ها در خصوص تاثیرات منفی هوش مصنوعی بر مشاغل دستی و خرد، احتمال دارد با توسعه هوش مصنوعی، صنایع دستی تحت تاثیر قرار گیرد و به زوال گراید.

با اینکه نکته این فعال حوزه بازاریابی، قابل تامل و بررسی است اما همانگونه که برقی یا الکترونیکی شدن آلات وسیقی با وجود پیشرفت‌هایی که در ایجاد صدای و نت‌ها داشت، نتوانست جای سازه‌ای واقعی و اجرای با حس و حال نوازنده‌گان چیره دست را بگیرد، بعید است هوش مصنوعی مایه کسادی صنایع دستی شود و آن دلربایی و به اصطلاح فوت کوزه گری را از دست هنرمندان خلاق این صنعت و حرفة برپا ید.

به هر حال در سالی که به نام و شعار "جهش تولید با مشارکت مردم" مزین است، گرفتن از دست هنرمندان صنایع دستی و برداشتن موانع توسعه و فروش از پیش‌پای آنان، رسالت متولیان و مسئولان امر است و امیدواریم در مسیر همواری که با عنایت اداره کل میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی برای هنرمندان صنایع دستی استان اردبیل فراهم شده است، روز به روز ترقی و تعالی خلاقیت‌های دستی و آفرینندگان آنها را به تماشا بنشینیم.